

SOKFÉLE.

LXIII szám. Béts. December 7 -dikén. 1832

C h a s s é.

Már már két esztendeje, hogy mindenki figyelmét a' legnagyobb mértékben magára vonja Báro Chassé David Henrik Antverpia hős várnagyja, ki állhatatossága által a' leg veszélyesb időben megtartotta hazájának legerősb védfalát, ki eltsüggedt nemzetét újra felbuzdita, 's ügyének véletlen szerentsés fordulást adott. Született 1765-ben Geldern' *Thiel* nevű városában, az atya Májor volt Münsteri szolgálatban. Első ifjúságától fogva kedvelvén a' katonai életet korán lépett szolgálatba mint Kadet a' Németalföldi hadaknál. Mint tűz keblű ifjú tsak a' szabadságért buzogván a' Patrióták pártjokhoz állott, midőn hazája több viszszałködások láttére vala; pártja megverettetése után Frantzia Országban keresett magának menedéket; a' hol nem sokára szolgálatba is lépett. A' revolutio elég alkalmat nyujtott néki, katonai tehetségeinek kifejtésére, 1793-ban már Obristlieutenantnak neveztetett. Az 1805—1806 nevezetes hadakban Dumonceau tarsaságában a' Burkusok ellen hartzolt. De legnagyobb híret a' Spanyol háborúknban szerzé nagy ügyessége 's szerfeletti hátorsága által kiváltkép a' bajonnettel való viadalokban, 's ezért „Bajonnetgenerál“ nevet kapott, mint mondják magától Napoleontól. Az Ocannai ütközet után bárói tzímet nyert, jószággal, 's az Unioi rend keresztjét. Érdeminek illy megjutalmazása nagyobbra, többre lelkesíté. A' pyrèni havasok szoros völgyeiben tsak lángaló vitézi tüze, 's úgy szölván vakmerősége mentette meg Erlon Generál osztályát a' vég veszélytől; 's ezért a' Betsületlegio tisztjé keresztje adatott néki

Toldalék a' M. Kurírhoz.

jutalmúl Napolcontól. — Midőn végtére régi 's valódi hazájának seregei az Oraniai familiának visszahívattatása után a' népek függetlenségéért hartzolnának, még fényesb nevet, 's nagyobb hirt nyert Chassé; Waterloonál vezére lévén egy hadosztálynak, egy sokkal nagyobb számú ellenséggel olly szerentsésen vívott, hogy egy batteriát megtartván nem kevésbé részesült az egész tsatának szerentsés megnyerésében. Vilhelm Király, ekkori új fejedelme, Generalhadnagyának nevezte, és 1815 — 1830 többször megbizonyítá, hogy a' legnagyobb bizodalommal van eránta. A' hosszú, s' jótévő béke után felkeltek a' hős Belgák 1830-ban Vilhelm (Vilmos) ellen, hogy a' hartzok mezején szerentséjeket, erejeket megpróbálják, 's magokat hatalma alól ki vonhassák, — és Chassé alkalmat nyert annyszor megbizonyított hűségét, bátorságát, 's mély belátását ismét újra, 's legfényesben kitüntetni. E' szomorú történet kezdetével Chassé bátran, 's szabadon kimondotta vélekedését azon systema felől, mellyet a' veszélyes idő fenyegető körülményei parantsolólag kívántak, de tanátsa el nem fogadtatott, 's mélyen megkeserítve nézte azon sok hibás operatiókat 's tsúfos felszégeket, mellyek a' férjfiás erővel, 's systemai renddel fellépő revolutio elnyomására elkövették, mellyet ő egy tsapással végbe vitt volna. Szavai, 's tettei az Orániai Hertzeg ellen midőn ez Brüsszel 's Antverpiában a' kétszínű békéltetőt játszaná valóban méltók a' régi Alföld legszebb tetteihez; tsak a' haza, 's a' Király mellett buzogván, az Oraniai Hertzeget fogsággal fenyegette, ha a' Citadellában mutatná magát. Antverpiában, mellyet Vilhelm hűségére bizott, szintűgy rettentése vala ő az ellenségnek, mint kedventze a' lakosoknak, kik tiszteletből tsak Attyoknak mondták. Oltalmazta őket mindenkor míg a' pártosság tüze

fel nem lobbant, míg egy a' városi polgárok között tamádt lázos párt útat nem nyitott a' Belgáknak Antverpia falai közé. Most egyességre, lépett a' Várossal, de szabásai meg nem tartattak; látván így minden reményét enyészni a' vérontás elkerülésére parantsot adott a' várba — vonulásra, 's itt a' hitekszegett lázasztók példás megbüntetésekre. Chassé neve ez időtől fogva leghíresb leve a' Hollandusoknál, vetekedve mutatták ki a' Királlyal a' Hollandusok eránta való tiszteleteket, kötött, 's szabad beszédekben magasztaltatott az egész Országban. Férjfiás erős fellepte által olly ditsőséget, 's emléket szerzett nevének minden felekezethél, mellyre illy veszélyes időben kevés Katona tarthat számot. Valamint nagy jószívűsége, szint' olly nagy emberszeretete, nagy katonai tüze, 's szoros pontossága mindenben, a' mi a' szolgálathoz, 's a' kötelességhez tartozik. Ő most várnagy Antverpia meggyőzhetetlen Citadellájában. Lelke megrendíthetetlen valamint várának falai! Tüze még el nem aludt, jobban lángol, 's a' mi több katonáira is általszállott, mert hat ezer' közül egy sem találtatott, ki elhagyta volna a' várat, midőn hős kapitányjok engedelmet adott mindenkinek a' távozásra. Bátor lélekkel nézett le ellenségire, kik körülvették, 's veszéllyel, halállal fenyegették; a' feladásról hallani sem akart soha, ámbár el volt zárva hazájától, elhagyatva mindentől, bátran várja katonáival együtt a' bátor lélekkel közelgető Frantziákat.

Orvosok tanátstartása ezen szó felett: Orvós,
Gyógyász, Sebész.

Ad Vocem: *Iktatni, Igtatni*, egynehány ifjú Orvosok összebeszélvén, megegyeztek abban, hogy né-

melly orvosi új kifejezések felől tanátskozzanak 's meghatározzák, még pedig protocollum vitele mellett; ha valyon azok elfogadhatók e' vagy nem. Tudnivaló pedig mely végetlen crejűek a' protocolláris végzések a' mai világban. A' debattokat, mivel hosszszatskák voltak nem közöljük, tsak a' protocollumot, mely így vala feltéve. „Meggondolván, hogy az -ász, -ész végzetet a' nevezetesebb 's *leginkább* szájban forgó szókban ezt teszi: üzni, hajtani, kergetni, t. i. valamely állatot, annak utánna járnai azért, hogy azt életétől meg lehessen fosztani 's prédává tenni; p. o. *vadászni*, az az, a' vadat üzni, kergetni, hogy meglöhessük — nem pedig azért, hogy meg — hanem hogy a' világból kigyógyítsuk. Így: *nyúldászni, halászni, madarászni, rákászni* illy értelemben vétetnek, és ezektől a' *nyúldász, halász, madarász, rákász* ezen állatok életeknek veszedelmére járó tanult mestereket jelentenek: — Végeztük és megállapítottuk: Hogy ezen bévett régi kifejezés *Orvos* ezentúl is megtartassék, és a' tanult, 's orvos doktori diplomát nyert Gyógyítók ezután is *Orvosoknak* neveztessek; a' *gyógyász* és *sebész* szóktól pedig a' bevétel és hazafiúság megtagadtassék.“

Minthogy azomban ezen tanátstartáson egy homoeopathicus és egy seborvos is volt jelen, kik ezen protocollumi végzésre rá nem állván, separatum votumot adtak, azon okból: 1) mivel a' *kertész* (szó) mellett hartzol: a' ki elveti ugyan a' magot és elülteti a' növényeket a' földbe, de olly jó reménység alatt, hogy azok ismét új életre jövendenek, a' mikor a' feltámadt fiatal plántákat, ha hogy azokat a' természet homoeopathice esővel és harmattal táplálni elmúlasztaná, ők apolgatják, öntözgetik; továbbá, valamint a' kertész nyesi a' fákat, 's tisztogatja a' hasznavehetetlen ágaktól, hogy a' többieket az által ápolja, így

a' seborvos is, amputálja ugyan a' már hasznavehetetlen beteg tagot, de csak azért, hogy a' többi ép tagokat életben megtartsa. 2) Mivel az -ász, -ész végzetű juhász, ökrész, tehénész, kanász, tsakugyan nem járnak az őrizetek és hajhászások alá bizattatott állatok életeknek veszedelmére, 's csak ritkán végzik ki azokat, és 3) mivel az Ügyész szó, már tsakugyan felvett azon ifjú prokátorok elnevezésére, kik már diplomát nyertek, de még sem ügyvédök sem ügyvédek, az az: még fiscalitások nintsen. — Erre nézve fontos ellenvetéseiket tekintetbe vévén, a' protocollumhoz a' következő toldalék tikkelyt kaptasoltuk:

„Told. Tzikk. Megfontolván némely tagok ellenvetéseiket és okoskodásaikat: megegyezünk benne: hogy ezentúl a' Homoeopathicus Gyógyítók *Gyógyászoknak*, az amputáláshoz vagy bénításhoz jól értő Seborvosok pedig *Sebészeknek* neveztessenek. *) Annak bizonyágául továbbá, hogy ezen tanátskozásunkban figyelmünket minden rendű gyógyítókra kiterjesztettük, hogy kinek kinek foglalatossága minéműségéhez képest illendő rangot és elneveztetést adhatnánk; kívánnók sőt óhajtanók, hogy a' Veterinarius gyógyítókat ezentúl Gyógyítsoknak neveznék (Similia similibus curantur), 's ez által ezen kétséges lealatsonyító nevezet *Baromvos*, a' millyenek pedig tsakugyan vagynak közöttünk, egészen eltöröltetnék. — Jól emlékezhetnek reá, Tudós Colléga Uraim! — ezzel támogatá egy érdemes tag erre felhordott okoskodásait, — hogy egy tudós Orvos Doctor társunk a' *Patikárosokat Szeráts*-oknak nevezte el, a' mellynek egy bá-

*) Maga Hahnemann (a' gyors-gyógyítás feltalálója, ad formam: gyors-szeker, Eilwagen), az Orvosokat Heilkünstler-eknek nevezi.

jólló tsillag után alól, jegyzésben, tsupán tsak ezen rövid, de *kimerítő* okát adta tudós munkájában, így: *E' pedig jó szó: ad formam, kováts, kaláts, kalapáts.* — Úgy de mi most már, még több *ad formam* példát hozhatunk fel a' Gyógyáts szó szerentsés beiktatásának támogatására; e' szerént: „E' pedig jó szó, ad formam, szeráts, kováts, kaláts, kalapáts, takáts, forgáts, tol máts, korbáts. — Ímé, maga sem tudja az ember, mikor a' Macrobioticában hatalmas élethosszabbító szabásokat talál és tsinál. Mert az e' féle tsillagos jegyzések, az által, hogy valahányszor megpillantjuk, édesded nevetésre fakasztnak bennünket; az életet valóban hosszabbítják; tagadhatatlan dolog lévén, hogy a' jóltű nevetésnél egy egy fogatosabb szer az élet hosszabbítására nintsen.“

„Végezetre egy titkos tzikkelyben is megegyeztünk, melly így hangzik: Minthogy az emberiségnek természetében fekszik, a' rangban, pallérozódásban, tökéletesedésben — szeme előtt tartván az uralkodó módit — előre törekedni; nem fogjuk ellenzeni, ha hogy ezentúl a' kitanult szabó mesterek magokat *Szabászoknak*, a' szabó mesterlegények pedig *Szabátsoknak* nevezendik.“

Psychologiai kérdések.

1. Egy Atya szeretett fiát valamelly távoly Academiába küldé. Minekutánna érzékeny szívére köté a' vallás minden kötelességeit; még egy Szabályt (Maxime) akart néki adni elindulása napján, mellynek megtartása legjobban óvni fogná minden hibáktól iskolai pályáján, 's minden botlástól egész életének napjaiban. Sok gondolkodás után a' tollhoz nyúl, 's

fia emlék könyvébe ezen szavakat írja: „Légy mindenkor — — — ?“

F. Légy mindenkor igazságos magad eránt.

2. Köz mondás ez a' Magyaroknál: „Borozás és játék közben, 's a' szerelemben leginkább ki lehet valakinek erköltsi tulajdonságát esmerni.“ Ha e' három próbaköhhöz még egyet akarnánk kaptsalni: melyik lenne az?

F. *A' tréfálás módja.* Mert a' tréfálás módja, valakinek lelki műveltségén kívül még characterét is tsalhatatlanul ki mutatja, tsakhogy egy vagy két észrevétel nem mindenkor, vagyis inkább ritkán elég arra, hogy bizonyos itéletet hozhatnánk.

Allgemeine Zeitung. Ezt a' Közönséges Újságlevelet szerkezteti 1804-től fogva *Stegmann*, ki ismértetes e' munkájáról: „Fragmente eines jungen Deutschen über Italien 1798.“ Minden nap 7000, az az hét ezer példányban jelen meg, mellyekből 1800 az Austriai birodalomba küldetik, 2000 Német Országban marad, a' többi pedig különbféle országokba veszi útját. A' Gözsajtók alól olly hamar kerül ki, hogy másfél óra alatt a' meg kívántató 7000 példány elkészül, megszárítottatik, 's minden nap a' postára adatik. Mikor viszik hazánkban illy nagy tökéletességre a' nyomtatást?

F. Majd ha valaha szükség leszen reá!

Hátulról való megmutatás.

Egy Pommeraniai falusi pap egy tudós tarsaságban azt állítá, hogy a' Svéddek legnagyobb vagy is legközelebb atyafisággal vagynak az Istennel. 'S midön okát kellett adnia állításának krétát vett, 's e' szót

Deus írta az asztalra: „Olvassák az urak ezt a' szót vissza felé 's nem fog e' ennyit tenni: *Sved.*“

Tanátsadás a' Vándorlásra indulóknak.

Egy atya fiát vándorolni küldvén így szólla hozzá: Menj fiam! tsak egy tanítást adhatok az útra, t. i. A' ki huszadik esztendő koráig még nem tanult semmit, az 30 esztendő korában még semmi se; 's a' ki nek negyvenedik évében még semmije sint, az nem tanul semmit, nem is lesz soha semmije.

A p h o r i s m á k.

A' szerelem zálogosdi játék; mellyben a' zálogok tsókók által váltogattnak ki.

Némely embernek elég tapasztalása van ugyan, de böltsessége nints, hogy tapasztalásaiból okos tudna lenni.

A' betsületre vágyók többnyire úgy járnak a' betsülettel, mint a' fukarok a' pénzel — a' kikhél ez ritkán fordul elő.

K é r d é s.

Milly 4 parantsot adott IV Károly Német Tsászár halálos ágyán († 1387) fiainak?

Felelet. Ezt: 2. Ne haragítsátok meg a' Németeket! — 1. Tiszteljétek a' vallást! — 3. Tartsatok jó szomszédtságot! — 4. A' mit jóval megkaphattok, annak megszerzésében hatalommal ne éljétek.

R e j t e t t s z ó.

Egy tagom a' muzsikán; vedd el fejem úgy te parantsolsz.

Megfejtés: a' LXII Szám. Tzár, Rátz, ár.